

JOOP ADMIRAAL SPEELT ZIJN TACHTIGJARIGE MOEDER

„Als er aandacht is wil niemand dood”

Van onze verslaggever

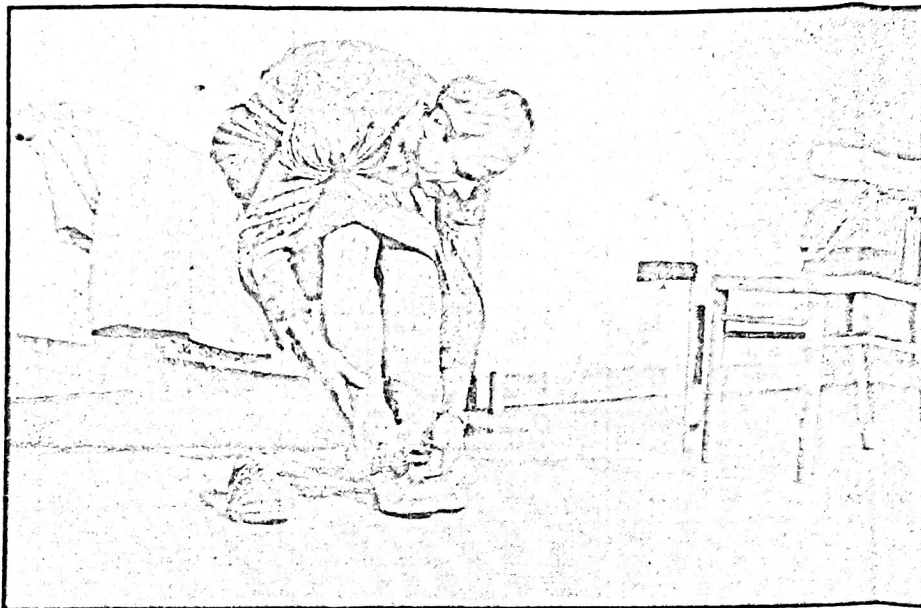
AMSTERDAM — „Ik wilde eigenlijk met het hele Werkteater een stuk over euthanasie ontwikkelen. Ik kreeg echter snel het gevoel dat het zelfmoord voor het Werkteater zou zijn om na de stukken over stervensbegeleiding zo'n produktie te maken.”

„Daarna ben ik gaan denken aan een stuk over mijn tachtigjarige, dementerende moeder. Een van de vrouwen van de groep moest mijn moeder maar spelen. Ik zag spoedig onoverkomelijke bezwaren. Ik besloot zelf mijn moeder te spelen. Vrouwen spelen vind ik leuk. Ik voel me ook niet zo zeer man, eerder mens. De vraag was wie mij dan moest spelen. Het antwoord, ik. Daarom doe ik het nu in mijn eentje.”

Joop Admiraal praat over de ontstaansgeschiedenis van *U bent mijn moeder*, het stuk dat hij in februari regelmatig in het gebouw van het Werkteater in Amsterdam speelt. Centraal staat het wekelijkse bezoek dat hij brengt aan zijn moeder in een verpleegtehuis. In gecomprimeerde vorm vertelt hij wat daar op zondagmiddag allemaal voorvalt. Het is het verhaal van het proces van ouder worden, van het langzaam afglijden naar een levensstadium waarin mensen dement worden. Het verhaal over de vraag hoe lang menselijk leven nog menselijk is.

Joop Admiraal, sinds 1971 lid van het Werkteater, nadat hij daarvoor bij de Nederlandse Comedie, Centrum, Studio en in enkele vrije produkties had gespeeld, hoefde voor „U bent mijn moeder” niets te verzinnen. Hij kon dicht in de buurt van de werkelijkheid blijven; wilde dat ook. Hij zegt: „Toen ik er pas aan werkte dacht ik dat ik het zou laten eindigen met mijn moeder die tegen de zaal zou zeggen: Maak er een eind aan, ik wil niet meer. Ik heb dat veranderd. Mijn moeder is ook veranderd. Ze zegt nu tegen mij: zo lang jij leeft, ga ik niet dood. Dat zegt ze als ik er ben en waarschijnlijk niet als ze alleen is. Ze zegt het op een ogenblik dat er veel aandacht voor haar is. Ik denk dat zo lang er aandacht voor iemand is niemand dood wil. Tijdens mijn bezoeken wil ze niet dood. Daarom is het slot nu anders.”

Het gesprek gaat even in de richting van de produktie van het, geheel uit vrouwen bestaande, Spiegheltheater, dat de relatie moeder-

Joop Admiraal in „U bent mijn moeder”.

dochter centraal stelt en slechts problematische verhoudingen laat zien. De relatie van Joop tot zijn moeder lijkt een andere. Volgens Joop komt dat door zijn homoseksualiteit. „Homoseksuele mannen hebben vaak een heel grote, innige band met hun moeder. En natuurlijk, ik kan niet ontkennen dat mijn moeder altijd een claim op me heeft gehad. Ze heeft mij afhankelijk van haar gemaakt. Nu is ze van mij afhankelijk.”

Rijker

„Ik kan haar eens per week verzorgen. Je moet er talent voor hebben, maar als je het kunt word je er alleen maar beter van. Ik heb ook voor mijn vader gezorgd. Zes weken lang heb ik mijn stervende vader begeleid, terwijl ik nooit had gedacht dat ik voor hem zou zorgen. Mijn ervaringen toen hebben destijds geleid tot de stervensbegeleiding die het Werkteater heeft gespeeld en waarin ik een kankerpatient speelde. Ik ben van het contact met mijn vader alleen maar rijker geworden.”

Is het niet ook een soort plichtsgevoel dat je drijft?

„Dat is me vaker gevraagd. Het is geen plicht. Als het plichtmatig is dan is het vervelend voor allebei. Ik zie wel mensen in het tehuis die op bezoek komen en plichtmatig hun tijd uitzitten. Dat is voor niemand aangenaam. Ik ga elke zondag en maak het zo aangenaam mogelijk. Voor ik van huis ga rook ik een marihuana-sigaret. Dan wordt het nog prettiger dan het al is. Het reizen naar het tehuis vind ik plezierig. Het behoort bij de zondag. Mijn belevenissen daar maken me rijker.”

„Ik doe het natuurlijk ook omdat het mijn plicht is, precies zoals het mijn plicht is mijn hond regelmatig uit te laten. Daar kun je heel sjagerij van worden, maar je kunt het ook aangenaam maken. Ik maak het aangenaam. We gaan naar een mooi park. De wind speelt daar door mijn haren. Ik kan er genieten, ook al ga ik voor mijn hond. Ik zorg ervoor dat ik het leuk vind. Zo is dat ook wanneer ik naar mijn moeder ga. Als ik bij haar kom fleurde ze helemaal op. Ik krijg er dus veel voor

terug en kijk er heel anders tegenaan dan tegen iets plichtmatigs.”

Jan Ritsema, hij heeft Joop tijdens het zoeken naar een toneelvorm voor dit programma geholpen. is inmiddels ook aangeschoven. Ritsema geeft les op de Toneelschool in Amsterdam. Hij zegt: „Ik zou dit allemaal nooit op kunnen brengen. Bij mij zou echt het plichtsgevoel boven komen drijven. Ik vind het heel bijzonder hoe Joop dat doet.”

Joop: „Het gaat op het ogenblik slechter met mijn moeder. Dat vind ik niet erg. Dat zeg ik ook tijdens de voorstelling. En het is absoluut niet zo dat ik mijn hele leven die bezoeken zou willen afleggen. Ik vind het nu echter noodzakelijk.”

Grenzen

Het gesprek komt op het aftakelen van mensen en op de grenzen die ze steeds verleggen om hun eigen leven nog leefbaar te noemen. De oorzaak voor dit opschuiven zien Ritsema en Admiraal in het feit dat het zo langzaam gaat. Ritsema vertelt het verhaal van een meisje bij

hem op school dat kanker had en naar het ziekenhuis moest. „Ik dacht, zo ver laat ik het niet komen. Als mij dat overkomt spring ik direct uit het raam. Maar dat meisje kreeg plotseling veel aandacht. Er werd haar niet gezegd dat het hopeloos was. Zo'n idee sluipt daarna heel langzaam in je. Er is geen duidelijke breuklijn. Daarom worden er grenzen verlegd.”

Joop: „Ik geloof dat je altijd voor jezelf denkt: dit zal mij niet gebeuren, dan maar euthanasie. Maar dan val je plotseling, wordt opgenomen en dement. Dan heb je niets meer te beslissen, wordt er over je beslist. Zo gaat dat. Het moment dat je zelf zou kunnen besluiten er een eind aan te maken is dan voorbij.”

Moet ik Jan Ritsema als regisseur zien?

Jan: „Regisseren is een raar woord in dit geval. Zo ging het niet. Zo gaat het zeker niet met een acteur als Joop. Hij weet heel goed wanneer het fout gaat. Joop heeft voorgesteld het samen te doen omdat we het idee hadden dat ons gevoel over hoe deze voorstelling eruit moest zien parallel liep. We hebben alles samen overlegd. Wat ik deed was aan de kant reageren op wat Joop liet zien.”

Joop: „En toch had ik vaak het idee dat hij uit was op een kunstzinnige vorm. Ik heb vaak geroepen dat hij kunst wilde maken. Dat wilde ik absoluut niet. Kunst moest het juist niet worden, want ik wilde dat ook de werkster, dat iedereen het mooi zou vinden.”

Jan: „We hebben een aardig compromis gevonden.”

Joop: „Het is totaal-realisme geworden. Het irrealite is dat ik twee mensen in mijn eentje speel en er zitten nog enkele aan het realisme ontstijgende dingen in. Het heeft nauwelijks vorm en toch ook weer wel. Dat is ook het goede er aan.”

Jan: „Het is zoals een recensente schreef, dat enkele ingelaste muziekfragmenten de voorstelling aan een overdadig realisme onttrekken en er een oorspronkelijke vorm aan geven.”

Joop: „Hoewel het helemaal van mezelf is hebben we wel naar afstand gezocht. Dat moet ook. Als je aan die vorm niet toekomt moet je het niet laten zien. Dan wordt het sentimenteel, exhibitionisme, ego-tripperi. Dat is het niet geworden.”

Jan: „Toch zaten we soms op de grens van is het niet genant. Het is ook maar niet zo gewoon een solo van een acteur.”

RUUD GORTZAR